

MITTAUKSET ANNISKELUSSA

1 JOHDANTO

Anniskelussa käytettävien mittojen ja mittauslaitteiden on täytettävä vakaussa asetatut vaatimukset.

Ohje on tarkoitettu anniskelussa käytettäviä mittauslaitteita valmistaville, myyville ja toimittaville yrityksille, mittauslaitteiden omistajille ja haltijoille, asennus- ja huoltoliiketoimintaa harjoittavien tarkastuslaitosten vakaajille sekä valvoville viranomaisille. Ohje on annettu vakauslain (219/1965) 19 §:n nojalla. Tämä ohje korvaa Tukes -ohjeen M10-2005.

2 MÄÄRITELMIÄ

Kun tuotteen hinta määräytyy mittauksen perusteella, mittauslaitteelta edellytetään yleensä hyväksytyyn tarkastuslaitoksen antamaa tyyppihyväksyntää ja ensivakautta ennen käyttöönottoa tai valmistajan antamaa vaatimustenmukaisuusvakuutusta. Lisäksi edellytetään yleensä käyttöönoton jälkeisiä tarkastuksia eli määräaikaistarkastuksia.

Tyyppihyväksynnän edellyttämässä tyyppitarkastuksessa varmistetaan, että mittauslaitteen ominaisuudet ja rakenne ovat säädösten mukaiset.

Ensivakuuksessa tarkastetaan, että mittauslaite vastaa hyväksyttyä tyyppiä ja että se toimii luotettavasti eikä mittausvirhe ylitä sallittuja raja-arvoja (suurimmat sallitut virheet).

Määräaikaistarkastuksessa mittauslaite tarkastetaan säännöllisin määräjain käyttöönoton jälkeen ja varmistetaan sen luotettava toiminta käytön aikana.

Vaatimustenmukaisuusvakuutus on valmistajan antama vakuutus siitä, että mittari täyttää mittauslaitedirektiivissä asetetut vaatimukset.

29.6.2010

3 SÄÄDÖSPERUSTA

Anniskelussa käytettävien mittojen ja mittauslaitteiden vakausvelvoite perustuu vakauslakiin (219/1965) ja vakausasetukseen (370/1992) sekä niiden nojalla annettuihin teknisiin säädöksiin. Lain mukaan sellaiset mittauslaitteet on vaattava, joita käytetään taloudellisen edun määrittämiseen yleisessä kaupassa ja liikkeessä, yleisellä myyntipaikalla sekä julkisessa toiminnassa.

Lakisääteisessä mittaamisessa käytettävistä mittayksiköistä säädetään laissa mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä (1156/1993) ja mittayksikköasetuksessa (371/1992).

Anniskelusta säädetään alkoholilaissa (1143/1994) ja sitä täydentävissä säädöksissä.

Tuotteiden hinnan ilmoittamisessa on noudatettava kuluttajansuojalain (38/1978) ja sitä täydentävien säädösten vaatimuksia.

EU:n mittauslainedirektiivi (2004/22/EY) eli MID ja sitä täydentävät ohjeelliset asiakirjat ja yhtenäistetyt standardit koskevat useita erilaisia mittauslaitteita, mukaan lukien anniskelussa käytettävät mitat. Direktiivi määrittelee mittauslaitteiden tekniset vaatimukset, valmistajan vaihtoehtoiset tavat osoittaa laitteen vaatimustenmukaisuus ja kuinka mittauslaitteet saatetaan markkinoille ja otetaan käyttöön.

Jalometalleista esim. hopeasta valmistettujen mitta-astioiden osalta on otettava huomioon myös jalometallituotteita koskevat merkintävaatimukset, jotka perustuvat lakiin jalometallituotteista (1029/2000) ja valtioneuvoston asetukseen jalometallituotteista (1148/2000).

Vakauslainsäädännön noudattamista valvovat Turvatekniikan keskus (Tukes) ja aluehallintoviranomaiset. Vakauslaki oikeuttaa valvontaviranomaisen tekemään tarkastuksia paikoissa, joissa mittauslaitteita käytetään, korjataan, huolletaan tai valmistetaan.

Laitteiden teknistä tarkastamista eli vakaustoimintaa harjoittavat Suomessa hyväksytyt tarkastuslaitokset, joihin yrittäjän tulee ottaa yhteyttä, kun mittauslaitteelle tarvitaan vakaus. Lisätietoja tarkastuslaitoksista saa Tukesin kotisivuilla www.tukes.fi.

4 SÄÄDÖSTEN SOVELTAMINEN ANNISKELUSSA

Anniskelussa käytettäviltä mittauslaitteilta edellytettävät tarkastukset ilmenevät oheisesta taulukosta. Mittauslaitteiden vaatimukset ennen käyttöönottoa voivat vaihdella sen mukaan, onko vaatimukset esitetty kansallisissa säädöksissä vai mittauslainedirektiivissä.

29.6.2010

Taulukko 1: Anniskelussa käytettävät mittauslaitteet ja niiden vaatimukset

	Ennen käyttöönottoa			Käyttöönoton jälkeen
	Mittauslaitteiden tyyppi-tarkastus ja vakaaminen kansallisten säädösten mukaan		Mittauslaitteiden vaatimukset MIDin mukaan	
Mittauslaitteet	Tyyppi-tarkastus	Ensivakaus	Vaatimustenmukaisuusvaakuutus	Määräaikaisvakaus
Pullonsuomittarit	—	x	— ¹	x
Olut/siiderimittarit	x	x	— ¹	x
Alkoholijuomamittarit	x	x	— ¹	x
Siirtomitat (viina- ja viinimitat)	—	—	x	—
Mittaviivalliset anniskelulasit	x ²	—	x	—

1 Nämä mittauslaitteet eivät ole mukana MIDissä, joten niitä koskevat edelleen kansalliset tyyppi-hyväksyntä- ja ensivakausvaatimukset.

2 Oluen- ja siiderin annosteluun hyväksytyjä, voimassaolevien kansallisten hyväksyntöjen mukaisia laseja voi ottaa käyttöön enintään 2016 saakka.

Mittauslaitteiden vakaus

Käyttöönoton jälkeen mittauslaitteet on vaattava määräajoin, jotta voidaan varmistaa niiden luotettava toiminta myös käytön aikana.

Määräaikaisvakaus on anniskelussa käytettäville alkoholipitoisten juomien mittareille tehtävä kolmen vuoden välein. Kolmen vuoden vakausväli koskee esimerkiksi viinapistooleja, viinimittareita ja pullonsuomittareita. Vakaus voi olla tarpeellista tehdä useamminkin, jos vakauksessa käytetyt sinetit joudutaan esimerkiksi huoltotoimenpiteiden takia rikkomaan tai mittauslaitteen näyttämän oikeellisuutta epäilläään muusta syystä.

Olut- ja siiderihanat

Myös ravintolan olut- ja siiderihanat on vaattava kolmen vuoden välein. Niitä ei kuitenkaan tarvitse vaata, jos olut ja siideri anniskellaan käyttäen MIDin mukaisia mittaviivallisia laseja, joissa on tilavuusmerkintä tai tarkastuslaitoksen hyväksymiä, voimassaolevien kansallisten hyväksyntöjen mukaisia mittaviivallisia laseja. Tällöin ravinto-

29.6.2010

lan kaikissa oluen ja siiderin anniskeluun käytettävissä laseissa on oltava mittaviivat.

Siirtomitat ja mittaviivalliset lasit

Mittauslaitedirektiivin (MID) mukaisia mittaviivallisia laseja voidaan käyttää anniskeltaessa kaikkia annoskokoja ja alkoholijuomalaatuja.

Käytettäessä hyväksytyjä mittaviivallisia anniskeluastioita juoma on annosteltava aina viivaan asti.

Lieriömäisille viini- ja viinamitoille eli siirtomitoille riittää vakaus ennen käyttöönottoa tai MIDin mukainen hyväksyntä. Määräaikaistestauksia ei vaadita edellyttäen, että siirtomitta ei ole vahingoittunut ja merkinnät ovat luettavissa.

Jos siirtomitan tai mittaviivallisen lasin merkintä on kulunut pois tai mitta on vahingoittunut, on se poistettava käytöstä tai vaattava uudelleen.

Sallitut mittayksiköt

Anniskeltavien juomien määrät on ilmoitettava sallituissa mittayksiköissä. Tilavuuden yksikkö on litra (1 L = 1 l = 1 dm³) tai sen kerrannainen, esimerkiksi senttilitra (cl). Muita yksiköitä määrän mittauksessa tai määrän ilmoittamisessa ei saa käyttää.

Viini- ja viinamittoja on oltava käytössä ainakin perusannosten koot 2 cl, 4 cl ja 8 cl. Muita mittoja voivat olla esim. 1 cl, 1,5 cl, 2,5 cl, 12 cl ja 16 cl.

Jalometallituotteiden merkintä

Jos viini- tai viinamitta on valmistettu jalometallista (esim. hopeasta) siinä tulee olla myös jalometallituotteita koskevan lainsäädännön edellyttämät merkinnät. Nämä merkinnät eivät korvaa vakausmerkintää.

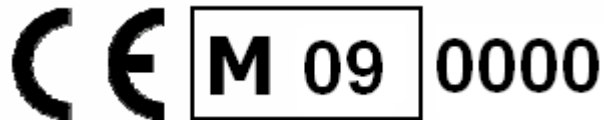
5 VAKAUKSIA KOSKEVAT MERKINNÄT**Suomalainen tyyppihyväksyntätunnus**

Tyyppihyväksytyissä mittauslaitteissa on oltava tyyppikilpi, josta ilmenee mm. tyyppihyväksyntätunnus. Suomalainen tyyppihyväksyntätunnus nestemittareille (esim. olut ja siiderimittareille) on muotoa VJ.A.XX.YY, missä A on anniskelumittareiden välinelajitunnus, XX on vuosittain juokseva hyväksymisnumero ja YY hyväksymisvuoden kaksi viimeistä numeroa. Lyhenne VJ tulee sanoista Vakaus/Justering. (Esim. VJ.A.6.99.)

Mittauslaitedirektiivin vaatimustenmukaisuusmerkintä

29.6.2010

Kuvan mukainen merkintä kertoo mittauslaitteen valmistajan vakuuttavan, että mittauslaite täyttää kaikki mittauslaidedirektiivin asettamat vaatimukset. MIDin mukaiset laitteet on tarvittaessa vaattava kolmen vuoden kuluttua käyttöönotosta.

Kuva 1. Esimerkki mittauslaidedirektiivin mukaisesta vaatimustenmukaisuusmerkinnästä. Numerosarjan 0000 tilalla on nelinumeroinen ilmoitetun laitoksen numero.

Suomalainen vakausmerkki

Mittauslaitteissa ensi- ja määräaikaisvakauksen ilmaiseva merkintä on vakausmerkki (kuva 2), josta ilmenee vuosiluvun ja kuukauden tarkkuudella milloin mittauslaite on viimeksi vaattu. Vakauksen yhteydessä mittautuloksen kannalta oleelliset osat on voitu sinetöidä. Sinetöintimerkki on esitetty kuvassa 3.

Kuva 2. Tehdyn vakauksen ilmaiseva merkki. Kuvan mukaan vakaus on tehty marraskuussa 2009.

Kuva 3. Suomalainen sinetöintimerkki

Seuraavan vakausajankohdan merkitseminen

Vakausmerkin lisäksi mittauslaitteeseen voidaan kiinnittää kuvan 4 kaltainen informatiivinen, seuraavan vakausajankohdan ilmaiseva tarramerkintä.

29.6.2010

Kuva 4. Seuraavan vakausajankohdan merkintä

6 VASTUU MITTAUSLAITTEEN VAKAAMISESTA

Ravintola vastaa käyttämiensä mittauslaitteiden vakauksista. Vakaamattoman mittauslaitteen käyttö tuotteen hinnan määrittämisessä johtaa viranomaistoimenpiteisiin. Jos Tukesin tai aluehallintoviranomaisen valvontakäynnillä havaitaan puutteita, valvontaviranomainen voi kieltää laitteen käytön kokonaan, rajoittaa laitteen käyttöä tai kehottaa vakaamaan mittauslaitteen annetun määräajan kuluessa. Mikäli ravintola ei hoida vakauksia kuntoon määräajassa, voidaan päätyä uhkasakkomenettelyyn tai asian antamiseen poliisin tutkittavaksi. Vakauslain rikkomisesta voidaan rangaista sakolla.

7 LISÄTIETOJA

Lisätietoja tästä ohjeesta saa Turvatekniikan keskukselta, puhelin 010 6052 000.

Tämä ohje on tulostettavissa Tukesin Internet -sivuilta www.tukes.fi.

Ylijohtaja Seppo Ahvenainen

Johtaja Tuiri Kerttula